

Následnost

Vyjadřování následnosti je někdy poněkud komplikováno omezenými morfologickými možnostmi latiny. Jak bylo řečeno výše, základním prostředkem pro vyjádření následnosti jsou

- **infinitivy futura** v infinitivních konstrukcích (ak., nom. + inf.);
- **participium futura aktiva + tvary slovesa esse** ve větách s určitým slovesem (při indikativní souslednosti je sloveso *esse* v indikativu, při konjunktivní v konjunktivu).

ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY VYJÁDŘENÍ

Někdy však není možné těchto prostředků využít, protože:

- sloveso **nemá participium futura aktiva** nebo **supinum**
- sloveso v **určitém tvaru** má vyjadřovat **následnost** a zároveň být v **pasivu**

V těchto případech je nutné použít pro vyjádření následnosti jiné, náhradní prostředky. Liší se podle toho, zda se jedná o **infinitivní konstrukci**, nebo o vedlejší větu s **určitým slovesem**. V rámci určitých sloves se zaměříme na věty s konjunktivem. Pro indikativ lze využít stejné konstrukce pouze s tím rozdílem, že sloveso bude v indikativu času vyjadřujícího současnost.

Infinitiv

1. Opisná vazba *futurum esse / fore, ut* + konjunktiv přítomného nebo imperfekta.

Výběr konjunktivu se řídí pravidly časové souslednosti a způsobové závislosti. Rozhodující je tedy čas ve větě hlavní celého souvětí. Je-li ve větě hlavní čas hlavní, ve větě vedlejší s *ut* se objeví konjunktiv přítomného. Je-li ve větě hlavní čas vedlejší, bude ve větě s *ut* konjunktiv imperfekta.

Např. věta „Myslím / myslel jsem, že se budeš bát“ se přeloží následujícím způsobem:

Puto futurum esse / fore, ut timeas. Čas hlavní (*puto*) → **konj. prez.** (*timeas*)

Putabam futurum esse / fore, ut timeres. Čas vedlejší (*putabam*) → **konj. impf.** (*timeres*)

Jedná se vlastně o vazbu *est, ut* nebo *fit, ut* „stává se, že“ převedenou do infinitivu. Podmět české věty „ty“ se projeví až na tvaru určitého slovesa ve větě s *ut* (*timeas, timeres*), protože *est ut* nebo *fit ut* jsou neosobní vazby. Jakožto neosobní vazby také nemají v infinitivní konstrukci vyjádřený podmět.

2. Infinitiv *posse* + infinitiv přítomného významového slovesa

Dále je možné použít infinitiv přítomného slovesa *posse* s infinitivem významového slovesa. Modální *posse* je totiž svým významem orientováno do budoucnosti.

Věta „Myslím / myslel jsem, že se budeš bát“ se přeloží v tomto případě takto:

Puto te timere posse.

Putabam te timere posse.

Obě možnosti (opisná vazba i *posse* s infinitivem významového slovesa) se někdy objevují i místo existujícího infinitivu futura pasiva.

Konjunktiv**1. *Mox, brevi, post, cras,...* + konjunktiv pro současnost**

První možností je použít konjunktiv vyjadřující současnost (konjunktiv přítentu po čase hlavním a konjunktiv imperfekta po čase vedlejším) a doplnit ho výrazem, který zařadí děj do roviny následnosti. Mohou to být např. příslovce *mox* „brzy“, *brevi* „brzy, zakrátko“, *cras* „zítra“, *post* „poté“, časová určení typu *postero die* „následujícího dne“ atd. Někdy může být následnost zřejmá také z kontextu.

Věta „Nepochybuji / nepochyboval jsem, že se budeš bát“ se tedy může přeložit:

Non dubito quin brevi timeas.

Non dubitabam quin brevi timeres.

2. Konjunktiv pro současnost slovesa *posse* + infinitiv přítentu významového slovesa

Druhou možností je použití konjunktivů pro současnost (konjunktiv přítentu po čase hlavním a konjunktiv imperfekta po čase vedlejším) slovesa *posse* v kombinaci s infinitivem významového slovesa.

Věta „Nepochybuji / nepochyboval jsem, že se budeš bát“ se v tomto případě přeloží:

Non dubito quin timere possis.

Non dubitabam quin timere posses.

S použitím konjunktivů přítentu a imperfekta pro vyjádření následnosti se můžeme někdy setkat i v případě, že sloveso má participium futura. Může k tomu dojít obzvláště tehdy, když je děj očekávaný („určitě se tak brzy stane“) nebo když je následnost patrná ze souvislostí.

PŘEHLED ALTERNATIVNÍCH PROSTŘEDKŮ

Infinitiv			
opisná vazba	čas hlavní <i>Puto</i>	futurum esse / fore <i>futurum esse / fore</i>	ut + konj. prez. <i>ut timeas / timearis.</i> ¹
	čas vedlejší <i>Putabam</i>	futurum esse / fore <i>futurum esse / fore</i>	ut + konj. impf. <i>ut timeres / timereris.</i>
pomocí <i>posse</i>	čas hlavní <i>Puto</i>	posse + inf. prez. <i>te timere posse / te timeri posse.</i>	
	čas vedlejší <i>Putabam</i>	posse + inf. prez. <i>te timere posse / te timeri posse.</i>	

Konjektiv		
konjunktivy pro současnost + mox, brevi,...	čas hlavní <i>Non dubito</i>	mox + konj. prez. <i>quin mox timeas / timearis</i>
	čas vedlejší <i>Non dubitabam</i>	mox + konj. impf. <i>quin mox timeres / timereris.</i>
pomocí <i>posse</i>	čas hlavní <i>Non dubito</i>	possis + inf. prez. <i>quin timere possis / timeri possis.</i>
	čas vedlejší <i>Non dubitabam</i>	posses + inf. prez. <i>quin timere posses / timeri posses.</i>

POUŽITÁ LITERATURA

- GHISELLI, Alfredo – CONCIALINI, Gabriela. *Il nuovo libro di latino – vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.
- NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.
- PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FFMU.
- TRAINA, Alfonso – BERTOTTI, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.

¹ Sloveso *timere* má jakožto přechodné sloveso osobní pasivum. *Timeor* tedy znamená „(někdo) se bojí mě“ a *puto futurum esse ut timearis* „myslím, že se tě budou bát / že budeš nahánět strach“ apod.